

Od Pliberka do Brda.

4. Od Beljaka do Brda.

Prišli smo do onega dela Slovenskega Korotana, ki ga je mirovna konferenca v Parizu brez glasovanja prisodila Nemcem. To sta: slovenska beljaška okolica in slovenska Ziljska dolina do Šmohorja.

Koncem majnika in začetkom junija l. 1919 so jugoslovanske čete, potem ko so zlomile nemški odpor, zasedle celokupno glasovalno ozemlje. Stale so na vrhu Magdalenske gore, na Gosposvetskem polju in v Čelovcu. Ob Vrbskem jezeru so prodirale proti Beljaku. Na povelje Italijanov, ki so se neprestano zavzemali za Nemce, so se pa morali Jugoslovani v bližini Vrbe ob Vrbskem jezeru ustaviti. Nemci so pozneje na onem mestu postavili kamen z napisom:

Bis hierher und nicht weiter
kamen die serbischen Reiter
anno 1919,

t. j.: Do tukaj in ne dalje so prišli srbski jezdecii l. 1919.

Meja glasovalnega ozemlja na zapadu je šla malo zahodno od Baškega jezera. In sicer: Z Maloške Jepe v Karavankah (1801 m) zahodno od Bač in Baškega jezera po gozdu Dobrova na Poljano (661 m) in nato poševno v severovzhodni smeri proti Dravi. Južnovzhodna polovica župnije Marija na Zili ter mala župnija Na Dravi sta še spadali v glasovalno ozemlje. Nato je šla zapadna meja glasovalnega ozemlja po Dravi dol in potem naravnost proti severu na 1000 m visoko razvodje med Osojskim in Vrbskim jezerom. Župnije: Lipa, Strmec, Kostanje so bile še v glasovalnem ozemlju, župniji Domačale in Skočidol pa so kar brez glasovanja dobili Nemci.

Beljak stoji prav ob zahodnem robu Celovške kotline in je važno križišče železnic. Iz Beljaka vodijo železnice v sedem različnih smeri: Na Št. Vid ob Glini—Dunaj; v Solnograd—Monakovo; v Franzensfeste (Inomost, Bocen); v Ziljsko dolino; v Kanalsko dolino—Italijo; na Jesenice, Trst, Ljubljano; na Celovec—Maribor.

Beljak je drugo največje mesto na Koroškem in šteje 25.000 prebivalcev. Stoji na meji med Nemško in Slovensko Koroško. A medtem, ko je odprt proti Slovenski Koroški, proti Celovski kotlini, je z Nemško Koroško zvezan samo po par primeroma ozkih dolinah. Medtem, ko se je prvotno slovensko prebivalstvo teh dolin ponemčilo, se je germanizacija ob izhodu iz dolin ustavila in je na širšem ozemlju, v Celovski kotlini, naseljeno slovensko prebivalstvo ostalo slovensko. Z gotovostjo moremo reči, da gravitira (teži) Beljak z $\frac{2}{3}$ ali celo s $\frac{3}{4}$ proti slovenskemu ozemlju Koroške in samo z $\frac{1}{4}$ ali celo samo z $\frac{1}{4}$ proti nemškemu. Res, da napravi Beljak utis nemškega mesta. A to je naravno, ker čeprav se priseljujejo Slovenci v velikem številu v Beljak in v beljaška predmestja, vendar kot narodnost nikjer ne pridejo do veljave in se že otroci slovenskih priseljencev ponemčijo. Kajti vso moč in oblast imajo Nemci v rokah, in šole in cerkve so vse nemške. A da bi bil Beljak v slovanski državi, takoj bi bil na polovico slovenski in v najkrajšem času bi imel slovensko večino.

Dve uri od Beljaka, popolnoma v slovenskem ozemlju, med Dravo in Karavankami, leži Baško jezero. Sredi jezera je otok, tako da jezero spominja na Blejsko jezero, od katerega je le nekoliko večje. V Baškem jezeru ogleduje Jepa (na Gorenjskem ji pravijo: Kepa) svojo skalnato prisekano piramido. Izvedenci trdijo, da se tu okrog Baškega jezera govori najlepše koroško slovensko narečje. Tu prehaja rožansko narečje v ziljsko.

Medtem ko se v Rožu izgovarja črka »k« komaj slišno, se tu ob Baškem jezeru in v Zili (v Ziljski dolini) izgovarja krepko, trdo. Sicer pa sta si obe narečji slični. V obeh se — podobno kakor v gorenjskem — izgovarja črka

Beljak z Mangartom, Ponco in Jalovcem. V ospredju Kórenski prelaz.

»k« pred e in i kot »č«; ali »čej« mesto »kje«, »hrušče« namesto »hruške«, »čisov« namesto »kisel«, »ščira« namesto »sekira«. Medtem ko je rožansko in ziljsko narečje slično gorenjskemu hkrati s kanalskim narečjem (saj je Kanalska dolina samo podaljšek savske doline), pa je podjunsko narečje slično spodnještajerskemu.

Narečje, ki se govori to in onstran Kórenskega prelaza (1071 m), je eno in isto. Saj ju loči samo nizko gorovje. Koroški Slovenec, ki je prvič prišel v Kranjsko goro, je pri prvem srečanju vprašal neko ženo, ko jo je slišal govoriti, če je Korošica. A bila je pristna Gorenjka iz Kranjske gore. To narečje, ki se govori v Kranjski gori, je torej isto, kot se govori onstran Kórena, v Št. Lenartu v Ziljski dolini. Potem pa Nemci pravijo, da je koroška slovenščina bolj podobna nemškemu nego slovenskemu jeziku in da je popolnoma različna od izvenkoroških slovenskih narečij. O nevednost — ali pa hudobnost!

(Konec.)